

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

LEIDIMAS LAIKINAI GYVENTI AR PILIETYBĖ? – Petras Maksimavičius	3
LAUKŲ ŠVENTINIMAS PRISTAVONYSE	23
MOKSLININKAS IŠMOKĖ ROBOTĄ AŽUOLĄ KALBĖTI LIETUVIŠKAI	26

KULTŪROS BARUOSE

LIETUVOS PARTIZANŲ PAGERBIMO ŠVENTĖ SUVALKŲ TRIKAMPYJE – Marytė Vaičiulienė	5
ANSAMBLIŲ SĄSKRYDIS 2022	8
MES VIS DAR ČIA – Jurgita Stankauskaitė	11
LIETUVOS VALSTYBĖS DIENOS MINĖJIMAS SEINUOSE – „ Aušros “ inf.	14
„TAUTIŠKA GIESMĖ“ GIEDOTA IR SUVALKUOSE – „ Aušros “ inf. ...	15
PŠČELNIKE PAMINĖTOS S. DARIAUS IR S. GIRĖNO ŽŪTIES METINĖS – LLD inf.	16

ŠVIETIMAS

LIETUVOS ISTORIJOS IR LITERATŪROS PAŽINIMAS	17
---	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

LABAI GERAS VYRAS, TĖVAS, ŽMOGUS... – Janina Macukonienė	19
---	----

KALBOS KERTELĖ

VALIO! ATOSTOGOS! – Birutė Burdinaitė-Ołow	22
---	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Vasaros švelnumas (Valdo Žilionio nuotr.)
„Jotvos“ sambūrio koncerto akimirka (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2022-07-22

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė
nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija yra žodyje jedyne poglądy autorų i nie
može byc utožsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrzných i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos
rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Nors ilgą laiką vasara mūsų nelepino, nelieta laiko dėl to skustis – įvykis veja įvyki. Ypač daug renginių pasaulio lietuviams. Štai tik pasibaigus sporto žaidynėms Druskininkuose, Vilniuje prasidėjo XVII Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimas, kurio metu buvo išrinkta nauja PLB valdyba. Tiesa, žodis „nauja“ nėra būtinas, nes pirminkė – jau dvi kadencijas šias pareigas ėjusi Dalia Henke, kai kurie valdybos nariai irgi liko tie patys.

Pasibaigus Seimui jaunesnioji pasaulio lietuvių karta sugužėjo į mūsų kraštą, mat čia vyksta Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso kultūrinė dalis. Į renginio atidarymą atvyko pats LR prezidentas Gitanas Nausėda su žmona Diana. Jis parodė dėmesį ne tik jaunimui, bet ir Lenkijos lietuvių bendruomenei. Susitikime su lietuvių atstovais Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje buvo aptarta dabartinė švietimo padėtis. Sveičią ypač sudomino tai, kad mūsų mokiniai per pamokas mokosi lietuviškai iš lenkiškų vadovėlių. Svarstė, kaip šią situaciją galima būtų pakeisti. Taip pat kalbėta apie mokyklos Suvalkuose kūrimo planus. Beje, patarėjų paragintas baigti susitikimą, nes privaloma laikytis programos, Prezidentas pareiškė, kad švietimas yra svarbus, tad skubėti nereikia.

Po pietų Prezidentas Punske susitiko su Lenkijos lietuvių bendruomenės ir Punsko savivaldybės atstovais. Toliau kalbėtasi apie čia gyvenančios lietuvių bendruomenės padėtį. Lietuvos vadovas vizitą šiame krašte baigė dalyvavimu Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso atidarymo renginyje.

Mieli skaitytojai, kitą „Aušrą“ gausite po kiek ilgesnės pertraukos, mat rugpjūčio mėnesį leidžiame vieną jungtinį numerį. Šiltos ir saulėtos Jums vasaros!

Leidimas laikinai gyventi ar pilietybė?

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Karas Ukrainoje tęsiasi, o Lenkijoje toliau vyksta diskusija, kaip spręsti karo pabėgėlių iš Ukrainos klausimą. Šiuo metu gal kiek mažiau apie tai kalbama, tačiau problema išlieka aktuali. Atsiranda įvairių pasiūlymų, kaip ilgainiui legalizuoti jų gyvenimą Lenkijoje ir kaip juos integruoti į visuomenę. Vieni pasiūlymai labiau realūs, kiti mažiau, tačiau visi sutinka, jog ukrainiečių atvykimas ir dalies jų apsigyvenimas Lenkijoje turės ilgalaikių pasekmių. Įdomu, kad tai žymiai paveiks taip pat jau nuo seno Lenkijoje gyvenančią ukrainiečių tautinę mažumą. Kaip paveiks – bandysiu paaiškinti straipsnio pabaigoje.

Lenkijos Seimas š. m. kovo 12 d. paskubomis priėmė Pagalbos Ukrainos piliečiams įstatymą. Padėtis buvo sudėtinga ir reikėjo greit veikti, kadangi plūstančių į šalį pabėgėlių skaičius buvęs milžiniškas. Įstatymas bent kiek turėjo padėti šį procesą valdyti. Esminis klausimas, kurį reikėjo nedelsiant spręsti – buvimo Lenkijoje legalizavimas. Minėtame įstatyme ir yra numatyta, kad jeigu Ukrainos pilietis po 2022 m. vasario 24 d. legaliai kirto Lenkijos valstybės sieną ir pareiškė norą pasilikti čia gyventi, jo buvimas 18 mėn. bus laikomas legaliu. Pasibaigus šiam laikotarpiui, pilietis turės kreiptis į atitinkamas administracijos institucijas, kad gautų leidimą laikinai gyventi Lenkijoje. Teisės aktuose numatyta, kad toks leidimas galės būti išduodamas trejiems metams. Ir čia prasideda diskusija, ar toks sprendimas tinkamas, ar vertėtų šį klausimą spręsti kitaip.

Pasigirsta siūlymų, jog vertėtų pagalvoti, ar nereiktų suteikti karo pabėgėliams Lenkijos pilietybės. Sunku pasakyti, ar oficialiai tai svarstoma, ar ne, tačiau akivaizdu, kad įvairūs skaičiavimai atliekami.

Kodėl Lenkijai tai būtų naudinga ir kokie slypi pavojai? Naudinga visų pirma dėl naujos darbo jėgos atėjimo į rinką. Juk visi supranta, kad Lenkijos visuomenė sensta ir netrukus būsime pensininkai gaus labai mažas išmokas. Kitas argumentas istorinio-kultūrinio pobūdžio. Ukrainiečių negalima lyginti su emigrantais iš Tolimųjų Rytų ar Afrikos. Prasidėjus nelegalios migracijos krizei prie Baltarusijos sienos, visos žiniasklaidos priemonės šaukė, kad į Lenkiją dažniausiai plūsta jauno amžiaus vyrai, kurių įsileidimas kelia pavojų visuomenės saugumui. Argumentuota, kad jie visiškai nepažįsta mūsų šalies kultūros, net nesistengs mokytis lenkų kalbos, išpažįsta kitą tikėjimą ir yra visai kitokios civilizacijos dalis. Su kai kuriais šiais argumentais galima sutikti, tačiau dėl kai kurių gali kilti abejonių. Kiek teko matyti televizijos reportažuose, šie emigrantai nėra jau taip labai kultūriškai atsilikę nuo mūsų. Dalis jų tikrai geba bendrauti anglų kalba, o rankose laiko prabangius išmanuosius telefonus. Su ukrainiečiais esą kiek kitaip. Eilinį kartą reikia pagirti Lenkijos visuomenę, kuri labai operatyviai ištiesė jiems pagalbos ranką. Tačiau tai padaryti padėjo keli dalykai. Akivaizdu, kad karo vaizdai paveikia kiekvieno žmogaus vaizduotę. Kitas dalykas – šitie karo

Piešinys požeminėje pėsčiųjų perėjoje Vilniuje

pabėgėliai nebuvo (kaip anksčiau minėtu atveju) jauni, dažnai išsitreneravę vyrai, bet moterys ir vaikai. Po kurio laiko, manau, įvyko dar vienas svarbus lūžis. Karo veiksmams užsitęsęs buvo akivaizdu, jog lenkų pažintis su ukrainiečiais gilės. Kelis dešimtmečius buvo tęsiamas pasakojimas apie XX a. pradžios įvykius Vakarų Ukrainoje ir Volynės tragediją, o dabar teko susipažinti iš arčiau ir dažnai įsiklausyti į pačių ukrainiečių pasakojimą. Manau, jog absoliuti Lenkijos gyventojų dauguma ligi šiol manė, kad ukrainiečiai gyvena žymiai blogiau negu lenkai. Pagal įsivaizdavimus jie turėjo būti vargingai apsirengę, kuklūs, nedrąsūs ir labai dėkingi priimančiai šaliai. Ir čia įvyko lūžis, kadangi pasirodė, jog jie niekuo nesiskiria nuo eilinių lenkų. Kai kurie dėvi firminius drabužius, naudoja tokią pačią kosmetiką, mobiliuosius telefonus, važinėja tokiais pat automobiliais, kalba ne tik rusiškai, bet moka ir kitas kalbas, mėgsta valgyti krevetes ir t. t. Nėra jokio civilizacinio skirtumo. Taigi pasirodo, kad tokie migrantai gali būti raginami ir ilgiau arba visam laikui pasilikti Lenkijoje.

O kodėl ukrainiečiams nesuteikus supaprastinta tvarka Lenkijos

pilietybės? Tokių sumanymų yra, tačiau ar visuomenė ir politinis elitas tam pasiruošę? Teisiškai tai įmanoma padaryti, nors neseniai priimtas Pagalbos Ukrainos piliečiams įstatymas nėra labai palankus šiuo klausimu, kadangi numato galimybę gauti leidimus laikinai gyventi Lenkijoje ir juos pratęsti. Jeigu prasidėjus karui į Lenkiją atvykę ukrainiečiai būtų įgiję pabėgėlio statusą, žymiai paprasčiau būtų buvę spręsti pilietybės suteikimo klausimą. Tačiau tai teisiškai dalykai, kuriuos norint galima išspręsti. Daug sudėtingiau tai padaryti dėl politinių motyvų. Galime pasvarstyti grynai hipotetiškai. Jeigu Lenkija apsispręstų karo pabėgėliams iš Ukrainos suteikti Lenkijos pilietybę ir leistų visiškai integruotis į valstybės gyvenimą, sunku pasakyti, koks būtų Ukrainos valdžios požiūris šiuo klausimu. Kitas esminis dalykas tas, kad padaugėjęs šalyje 2 ar 3 mln. ukrainiečių kilmės Lenkijos piliečių, jie taptų realia jėga paveikti šalies politinį gyvenimą. Lenkijos ukrainiečių tautinė mažuma neabejotinai kiekvienų Seimo rinkimų metu išsirinktų iš savo tarpo kelis Seimo narius, ko niekada, kiek atsimenu, istorijoje dar nebuvo. Taigi ukrainiečiai Lenkijoje visais požiūriais

sustiprėtų – pradėdant švietimu, kultūrinio aktyvumu, žiniasklaidos priemonėmis, baigiant įtaka savivaldybėse ir centrinės valdžios institucijose. Jau dabar juk matome veiksmus, susijusius su ukrainiečių vaikų mokymu lenkiškose mokyklose. Vis tiek reikės atsakyti į klausimą, ar įmanoma juos visiškai integruoti į lenkiškas švietimo įstaigas, ar leisti kurtis mokykloms ukrainiečių mokymo kalba, kurios bus Lenkijos švietimo sistemos integrali dalis, tačiau veiks panašiai, kaip veikia Lenkijos lietuvių mokyklos.

Taigi vargu ar sprendimas suteikti bent daliai karo pabėgėlių iš Ukrainos Lenkijos pilietybę bus priimtas. Juolab kad kol kas visiškai neprognozuojama karo baigtis. Manau, jog ir pati visuomenė nepasiruošusi tokioms permainoms. Lenkija jau beveik šimtmetį gyvena monolitinės tautiniu požiūriu valstybės gyvenimą. O ir toji praeitis, kai po I pasaulinio karo tautinės mažumos sudarė žymų Lenkijos gyventojų nuosimtį, nesuteikia gerų prisiminimų. Kita vertus, jeigu būtų išvengta praeities klaidų, toks sprendimas, mano galva, sustiprintų valstybę visapusiškai. Vien ekonominė nauda būtų akivaizdi.

Ukrainos tautą galima
paremti
pervedant pinigų į sąskaitą.

Banko sąskaita:
LT17 7300 0101 4089
4869

Gavėjas:
VšĮ Mėlyna ir geltona
(sąskaita Lietuvoje)

Lietuvos partizanų pagerbimo šventė Suvalkų trikampyje

RENGINIO DALYVĖ MARYTĖ VAIČIULIENĖ

„Geriau žūti čia garbingai kovojant, negu rankas sudėjus laukti kažko iš kažkur nukrintant. Pagaliau mūsų kraujas nenueis veltui. Mes turime teisę visiems žiūrėti tiesiai į akis, nes mes savo tėvynės neapleidom. Na, ir kas gi mus nugalės, jei mes mirti nebijom, jeigu mes nugalėjome ir mirtį! – Dzūkas.“ Lietuvos partizano Liongino Baliukevičiaus-Dzūko dienoraščio fraze „Na, ir kas gi mus nugalės, jei mes mirti nebijom, jeigu mes nugalėjome ir mirtį!“ rengėjai – Jotvingių ir prūsų bendrija (pirmininkas Petras Lukoševičius) bei ansamblis „Tėviškės aidai“ (vadovas Gediminas Kraužlys) – kvietė į tradicinę Suvalkų trikampyje veikusią ir iš čia kilusių Lietuvos partizanų pagerbimo šventę š. m. birželio 19 d.

Siemet nuspręsta aplankyti Giluišiuose (anksčiau Trumpališkių k.) gimusio partizano, Petro Lukoševičiaus giminaičio Petro Dzidoliko-Bijūno (Klajūno) gimtinę. Ši sodyba – taip pat gimtoji vieta Petro močiutės Onos Dzidolikaitės, ištėkėjusios už Adomo Aleksos iš Žvikelių k., mirusios 1936 m. Aleksų palikuonių Žvikeliuose nebelikę. Petras – vienintelis iki šiol gyvenantis jų anūkas.

Nustatyta tvarka 9 val. ryto pėsčiųjų eiseną (11 asmenų) su vedliu Antanu Baudžiu, išdidžiai nešdami žygeivių tautinę vėliavą, patraukėme į apie 3 km į šiaurės rytus nuo Punsko nutolusią Dzidolikiškę. Kadangi ši vieta seniai negyvenama, tad ir tiesaus kelio į ją nėra. Perėję keletą kilometrų Kreivėnų kaimo asfaltuotu keliu, paskui lauko keliukais,

Atnaujinta „koplytėlė“ Petro Dzidoliko gimtinėje Trumpališkių kaime 2019 m.

perbridę pievą ir miško brūzgynus, maždaug po pusantros valandos pasiekėme tikslą.

Gryname lauke (aplink pasėliai), buvusios Dzidolikių sodybos vietoje, dailiai iškerojusi liepa, joje – medinis Rūpintojėlis. Medį supa tvorelė, virš jos, priekyje, dekoratyvinis stogelis, pagražintas medine tautine juosta su Gedimainaičių stulpų motyvu. Jo centre meniškas drožinys – Lietuvos herbas Vytis. Medinės tvorelės dešinėje buvusio gyvenamojo namo pamatų akmenų krūsnis, kairėje dailus jaunas ažuolas. Aplinka tvarkinga, rūpestingai prižiūrima. Tai Petro pastangomis įrengta Trumpališkių partizano Bijūno (Klajūno) atminimo vieta.

Sustoję prie paminklo pagerbėme žuvusį už laisvę partizaną, uždegėme žvakutes. Po trumpos pertraukėlės per laukus patraukėme Vaičiuliškių kelio link ir juo jau patogiai žygiavome į Jotvingių ir prūsų gyvenvietę Ožkiniuose.

Petrui Lukoševičiui sutikus, pateikėsiu Jums, mieli skaitytojai, šiek tiek žinių apie minėtą partizaną Bijūną (Klajūną). Tai Vilniaus ypatingojo archyvo dokumentų, įgytų nemažomis Petro pastangomis, santrauka.

Petras Dzidolikas (dokumentuotose Zidolekas arba Zidolikas) gimė 1920 m. lapkričio 24 d. Lenkijoje, Suvalkų apskr., Trumpališkių (dabar Giluišių) k. Vokiečių okupacijos Lietuvos TSR metais buvo vokiečių

„Tėviškės aidai“

atvežtas į Jiezno miestelį (Prienu apskr.) ir paliktas dirbti policijoje. 1945 m. buvusio policininko Ogilbos-Dobilo būrio (30 asmenų), veikusio Jiezno valsčiaus teritorijoje, partizanas. 1945 m. vasarą ir rudenį Dobilo būriui buvo suduotas smūgis, jo vadas bei dalis partizanų nužudyti, dalis legalizavosi. Išlaisvinus Lietuvos TSR iš vokiečių okupacijos, aktyvus partizanas, buvęs policininkas Petras Zidolekas (Zidolikas)-Klajūnas, 26 metų amžiaus, gyv. Prienu apskr., Jiezno mstl., iš likusių gyvų Dobilo būrio partizanų suformavo naują būrį, kurį sudarė 7 nariai. Buvo jo vadas. Klajūno būrys veikė Jiezno, Birštono, iš dalies Kruonio valsčiuose.

1946 m. rugsėjo 3 d. būrio vadas Petras Zidolekas buvo išduotas ir rugsėjo 5 d. Jiezno vlsč., Padriežiškių k. surastas ir nušautas. Nužudytojo kūnas atvežtas į MVD Jiezno valsčiaus skyrių Jiezno miestelyje. Gyventojai atpažino nužudytą Petrą Zidoleką. (Išsamesnę informaciją ir nužudytojo nuotrauką rasite Lietuvos ypatingojo archyvo dokumente „Pažyma apie Petro Zidoleko (Zidoliko) žūtį“ Juozo Vainos muziejuje Punske LKN.)

Petro žiniomis, partizano Bijūno (Klajūno) kūnas, atvežtas į Jiezno miestelį, buvo išniekintas, vėliau įmestas į kritusiems gyvuliams skirtą

duobę. Jiezne neseniai pastatytas paminklas Lietuvos partizanams pagerbti su jų vardais, pavardėmis ir slapyvardžiais. Kaip sakė P. Lukoševičius, pirmoje eilėje pažymėtas Petras Dzidolikas-Bijūnas. Bendrijos pirmininkas lanko šią atmintiną vietą, padeda gėlių, užžiebia žvakutes.

Dabar grįžkime prie partizanų pagerbimo šventės. 10 val. Smalėnų Šv. Izidoriaus bažnyčioje buvo aukojamos šventosios mišios žuvusių partizanų intencija. Jas atnašavo Punske parapijos vikaras kunigas Povilas Slaminis ir Smalėnų parapijos klebonas Kšištofas Pachuckis (Krzysztof Pachucki). Giedojo ansamblis iš Lietuvos „Alasėlis“. Dalyvavo ir

„Alasėlis“

„Tėviškės aidai“ iš Punske. Į mišias atvyko Punske ir Seinų parapijų tikintieji. Dėkojame Smalėnų parapijos chorui, kad leido per mišias giedoti ansamblui iš Lietuvos.

Pamaldoms pasibaigus visi patraukėme į Jotvingių ir prūsų gyvenvietę Ožkiniuose. 12 val. Jotvingių ir prūsų bendrijos narių Birutės Čėplienės ir Elenos Jurkūnienės tautiniais atributais papuoštoje nuošalioje miško laukymėje bendrijos pirmininkas Petras maloniai sutiko grįžusius žygeivius, pasveikino atvykusius į šventę ansamblius: Luksnėnų k. (Alytaus r.) „Alasėlį“ (vad. Genutė Švirbienė) ir vietinius „Tėviškės aidus“ (vad. Gediminas Kraužlys), bei visus renginio dalyvius.

Šiltą, saulėtą beveik jau vasaros dieną pušų ir eglių sakais kvepiančioje aikštelėje klausėmės minėtų ansamblių pakaitomis atliekamų dainų, susijusių su švente, mūsų kraštu, Lietuva. Skambėjo kūriniai apie gimtinę, tėvynę („Čia mano namai“, „Dzūkija, Dzūkija...“, „Lietuva tai...“, „Supas bangos Nemune“), partizanų („Toli toli šilų daina“, „Išėjai toli, kur miškai žali“, „Vienlangėj grytelėj ratelis dar sukas“, „Šalia kelio parimęs kryžius“), tremtinių („Tremtinio daina“), karą („Tekla saulutė rytuos“) ir kt. Tai dainos, žadinančios meilę gimtajam kraštui, Lietuvai,

uždegančios viltį, buriančios vienybėn, primenančios tuos, kurie guldė galvas už mūsų laisvę. Dainos, kuriose atsiskleidžia tauriausios lietuvių vertybės. Jos pynėsi su poezijos posmais, prisiminimais, gražiais padėkos žodžiais, vaikų dainelėmis ir eilėraš-tukais. Tai buvo renginys, jungiantis kartas. Vyriausioji dalyvė, „Tėviškės aidų“ (anksčiau „Gimtinės“) ilga-metė dainininkė, senjorė Genutė Vaičiulienė, eidama 91-uosius, pri-simena jaunystėje apsilankiusius jos gimtuose namuose partizanus, jų ap-rangą... Gediminas Kraužlys pasida-lijo vaikystėje girdėtai savo motinos pasakojimais apie miško brolius jo gimtinėje. Jauniausioji dalyvė, Suval-kų lietuvių vaikų darželio auklėtinė, 5-metė Amelija Grigutytė (Danutės ir Petro Lukoševičių anūkė) džiaugs-mingai padainavo daineles „Šviečia saulytė“ (su judesiais) ir „Skambėk, pavasarėli!“ bei padeklamavo K. Jo-kūbėno eilėraštuką „Šimtas vyturelių“. Punsko pagrindinės mokyklos IV kl. mokinys Rimas Vitkauskas raiškiai ir jausmingai paskaitė par-tizanų eilių. Amelija džiugiu daine-lės „Šviečia saulytė“ priedainiu „Tai smagu, tai smagu augt su saulyte kar-tu“ bei Rimas savo emociu skai-tymu tarytum patvirtino partizano Dzūko dienoraščio frazę „Pagaliau

Renginio dalyviai ir žiūrovai

mūsų kraujas nenueis veltui“ savais žodžiais: „Ar matote, miško broliai – tarp kitko, Jūsų dėka mes esame laimingi, džiaugiamės gyvenimu, au-game dori lietuviai.“

Koncertui baigiantis Petras Lu-koševičius padėjo Gediminui Kraužliui, pakvietusiam į renginį Luksnėnų ansamblį ir padėjusiam surengti šventę, taip pat visiems an-sambliciams, svečiams, bendrijos nariams. Birutė Čėplienė „Alasėlio“ ir „Tėviškės aidų“ vadovams įteikė atminimo dovanėles.

„Tėviškės aidų“ vadovas padėkos žodžius skyrė gyvenvietės savininkui Petru, kruopščiai paruošusiam so-dybą šventei. Visus renginio dalyvius

bei svečius pakvietė į bendrą vaka-ronę, į „Tėviškės aidų“ ansamblicių suneštines vaišes.

Susikaupe nužingsniavome prie partizanų slėpynės. Juos pagerbdami užžiebėme žvakutes. Retą šiais me-tais šiltą pavasario popietę leidžiant žaliuojančioje gamtoje nesinorėjo skirstytis namo. Lankėme gyven-vietę, grožėjomės supančia gamta, vaišinomės bendrijos narės Danutės Lukoševičienės išvirta skania žir-niene. Tarp dailių pušų veikė vietinė maisto mugė, kur galėjome įsigyti Danutės Bansevicienės iškeptos šviežios naminės duonos bei Puns-ko šeimininkų būrelio pagamin-tų skanėstų – skrudintos duonelės su česnakais, pyragaičių su užrašu „Punskas“ bei kvapnių arbatzolių.

Visus maloniai nustebino netikėtai pasirodžiusi motociklininkų grupė iš Gdansko. Ji, pajutusi šventinę nuo-taiką, aplankė bunkerį ir pagerbdama partizanų atminimą užžiebė dvi žvakeles.

Gaiviamo ore prie vaišių stalo ben-drijos nariai, ansambliciai, svečiai bendravo iki vėlyvo vakaro. Tylioje miško aplinkoje sklido akordeono garsai, skambėjo per koncertą nedai-nuotos dainos.

Dėkojame visiems, kurie padėjo surengti šią šventę.

Renginio akimirka

Ansamblių sąskrydis 2022

Birželio 25 dieną Burbiškių kaime prie Galadusio ežero vyko tradicinis ansamblių sąskrydis, kurį surengė Lenkijos lietuvių draugija. Renginyje išvydome ir išgirdome didelį būrį Punsko, Seinų ir Suvalkų lietuvių ansamblių. Šiais metais jų dalyvavo dvidešimt vienas.

Punsko Kovo 11-osios licejaus jaunimo mišrus choras „Pašešupiai“ (vad. Dainius Pavilonis)

Seinų „Lietuvių namų“ ansamblis „Galadusys“ (vad. Juozas Pileckas)

Vidugirių pagrindinės mokyklos moksleivės Sandra Pachuckaitė ir Rita Pečiulytė (vad. Irena Kalinauskienė)

Punsko Kovo 11-osios licejaus tautinių šokių grupė „Šalčia“ (vad. Asta Pečiulienė)

Seinų „Lietuvių namų“ vyrų vokalinis ansamblis (vad. Juozas Pileckas)

Seinų „Lietuvių namų“ liaudiškos muzikos kapela „Šalcinis“ (vad. Vytautas Gavutis)

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Punsko lietuvių kultūros namų choreografinis sambūris „Jotva“ (vad. Kornelija Mauliūtė)

Vidos Valinčienės nuotr.

Punsko senjorų klubo ansamblis „Tėviškės aidai“ (vad. Gediminas Kraužlys)

Vidos Valinčienės nuotr.

Punsko lietuvių kultūros namų vaikų vokalinė grupė „Balsynėlis“ (vad. Egidija Grimalauskienė)

Vidos Valinčienės nuotr.

Suvalkų lietuvių vokalinis ansamblis „Sūduva“ (vad. Arnoldas Vaznelis)

Vidos Valinčienės nuotr.

Punsko lietuvių kultūros namų kapela „Klumpė“ (vad. Artūras Pečkaitis ir Arūnas Lekešys)

Vidos Valinčienės nuotr.

Seinų „Lietuvių namų“ liaudiškų šokių grupė „Seina“ (vad. Alina Dzimida)

Vidos Valinčienės nuotr.

Punsko lietuvių kultūros namų mišrus choras „Dzūkija“ (vad. Vidas Simanauškas)

Lenkijos lietuvių draugijos Suvalkų skyriaus ansamblis „Ančia“ (vad. Vytautas Batvinskas)

Punsko lietuvių kultūros namų tautinių šokių grupė „Vyčiai“ (vad. Asta Pečiulienė)

Seinų „Lietuvių namų“ vokalinė grupė „Intro“ (vad. Juozas Pileckas)

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Žiburiukai“ (vad. Juozas Pileckas)

Vidugirių kaimo kapela (vad. Jurgis Vaznelis)

Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos folkloro ansambliai

Sąskrydžio akimirka

Nuoširdžiai dėkojame tradicinio ansamblių
SĄSKRYDŽIO rėmėjai – Lenkijos Respublikos
vidaus reikalų ir administracijos ministerijai.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

MES VIS DAR ČIA

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Mes vis dar čia, todėl ir vėl šventėme liepos 6 dieną! Mindauginėmis vadinama šventė primena seną Lietuvos istoriją, kuomet mūsų Tėvynė sulaukė pirmo ir vienintelio karūnuoto valdovo. Šiemet Punsco krašto lietuviai šią dieną šventė dvigubai. Pirmiausiai Punsco lietuvių kultūros namuose vyko ilgai lauktas ir brandintas „Jotvos“ koncertas. Kelis gražius dešimtmečius gyvuojantis ir kelias šokėjų kartas jungiantis choreografinis sambūris su vadove Kornelija Mauliūte po ilgos dvejų metų pertraukos vėl išėjo į LKN sceną. Paprastai visų jo šokėjų koncertą su malonumu pavykdavo stebėti Motinos dienos proga, bet pandemini laikotarpis neleido tęsti tradicijos, todėl pernai ir užpernai „Jotva“ būrėsi gamtoje, eksperimentuodama, kurdama, bandydama ir BŪDAMA. Tiesiog rodydama, kad ji gyva, ji yra ir galima egzistuoti, nepaisant iššūkių. Užlipusi į sceną ji

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

parodė, kad per keistus dvejus metus šokio kokybė nė kiek nesuprastėjo. „Jotva“ tobulėja ir nepasiduoda. Šokius atliko skirtingo amžiaus vaikai, jaunimas, studentai ir senjorai. Taip, vėl scenoje grožėjomės vyriausių šokėjų pasirodymu. Jie įrodo mums visiems, kad šokti galima bet kokio amžiaus. Šokis džiugina žiūrovus, atpalaiduoja kūną, jungia žmones. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į „Jotvos“ jaunimą, kuris išmiklintomis kojomis atstovauja mūsų kraštui kitose šalyse. Jie tikrai verti garsiausių plojimų. Kas dalyvavo koncerte, tas galėjo mėgautis visos „Jotvos“ sugrįžimu į „seną gerą“ sceną.

Atsižvelgti reikėtų į koncerto metu rodytus vaizdo įrašus. Tai buvo pernai sukurto filmo apie 70-metę „Jotvą“ ištraukos bei per dvejus metus

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

už LKN scenos ribų įgyvendintų renginių akimirkos. Vaizdai sugrąžino į tolimą sambūrio praeitį, kai pasirodymai vykdavo Punsko mokyklos senoje sporto salėje, priminė pernykščius ir užpernykščius jotviečių labai vykusius eksperimentus gamtoje – ežere, prie ežero, ant pakalnės ir piliakalnio.

Trumpai ir glaustai aptarto koncerto metu žiūrovams pačioje pradžioje priminta senoji Lietuvos ir lietuvių tautos istorija, kurios ištakų reikia ieškoti senojo tikėjimo laikuose. Juk lietuviai ilgiausiai išliko nepasikrikštijusi tauta, ilgai gynė senąją pasaulėžiūrą, savo dievus ir su gamta suderintą gyvenimą. Nors ir pasikrikštijome, ano tikėjimo ženklų, tradicijų ir gyvenimo būdo gurinių

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

išliko mumyse iki šių dienų. Kiekvienas etnologas galėtų papasakoti, kiek šioje pasaulėvokoje esą anų laikų liekanų. Visa tai įrodo, kad MES VIS DAR ČIA. Esame lietuviai su visomis praeitimis, kurios pastoviai mus keitė, liepė eiti, kurti ir formuoti, išlaikant savus papročius, tradicijas, tapatybę, meilę gimtajam kraštui.

Neatsiejamai nuo Lietuvos krikšto ir priimtoms krikščionybės minimi Mindaugas ir jo žmona Morta. Šiomet Lietuvos spaudoje vėl rašyta, kad liepos 6-ąją vertėtų minėti ne tik patį karalių, bet ir karalienę. Tą pačią dieną karūnavosi ir Mindaugas, ir žmona Morta. Be to, istorikai neabejoja, kad ji turėjo ypatingą reikšmę karaliaus valdymo laikais, kadangi tai pirmoji valdovo moteris, apie kurią rašoma istorijoje. Nors šalyje galiojo patriarchatas, tačiau istorikai sutaria, kad Morta galėjusi dalyvauti politiniame gyvenime, mat Mindaugas ją laikė savo patarėja. 2015 m. Lietuvoje bandyta pagerbti Mortos atminimą, papildant Valstybės šventės pavadinimą, tačiau Žmogaus teisių komitetas atmetė šį pasiūlymą. „Komitetas įvertino Lietuvos istorijos instituto nuomonę, kad tik

Mindaugas laikytas vienvaldžiu karaliumi, o Morta neturėjo oficialaus valstybinio statuso. Nepaisant to, Livonijos magistras įsakė iš „kilniųjų brangenybių karaliui Mindaugui ir jo žmonai Mortai pagaminti dvi karūnas“. Ir vėlesni kronikininkai pabrėžia, kad 1253 metais „Mindaugas ir karalienė Morta buvo iškilmingai karūnuoti Lietuvos karaliumi ir karaliūne.“ (*www.lrytas.lt*)

Nors oficialiai liepos 6-oji nėra pripažinta Mindaugo ir Mortos karūnavimosi diena, džiaukimės galėdami švęsti ir kartu su viso pasaulio lietuviais giedoti „Tautišką giesmę“. Taip įrodome, kad nepaisant visų mūsų pasirinkimų, nueitų kelių, priimtų sprendimų mes esame, mūsų tauta gyvuoja ir žydi. Supraskime, kad ji keičiasi ir vietoje nestovi, kaip pats laikas niekada nesustoja. Kiekviena lietuvių karta yra ir bus kitokia. Tačiau kokie stiprūs būsią tapatumas, kalba ir valstybė, priklausos tik nuo mūsų pačių – mūsų suvokimo ir kitų kartų auklėjimo. Patys augdami patogiais laikais nesuvokėme, kad kada nors vėl mus užklups ligos ir marai ar netolimoje šalyje vykstantis karas, keliantis pavojų ir mums. Nei viena žmonių karta to sau nelinki, tačiau tokiais atvejais vėl

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

mes, kaip ir kitos tautos, vienijamės, gindami savo pilietiškumą, žodį ir laisvę. Taigi „kol giedame *Lietuva brangi*, kol žodžiai varva medumi... MES VIS DAR ČIA“.

Kodėl minėjau, kad liepos 6-ąją šventėme dvigubai? Po „Jotvos“ koncerto lėtai žingsniais patraukėme Punios pakrantės link, kur mūsų laukė Punsko kaimo kapela „Klumpė“. Čia lygiai 20.00 val. su viso pasaulio lietuviais sugiedojome Lietuvos himną. Tą vakarą sulaukėme svečių

iš Lietuvos – ištikimų žygeivių iš Kalvarijos, kuriuos kasmet suburia punskiečių draugas Mindaugas Lietuvninkas. Ačiū Jiems už bendrystę ir palaikymą.

Norėtuši užbaigti labai gražia citata: „Karūnavimo dienos šventė visiems amžiams išaukštinusi tautos suvereniteto galias tapo istoriniu valstybės argumentu. Toks karaliaus Mindaugo karūnos įvaizdis su mumis šventėje ir kasdienybėje kelia pasididžiavimą, grūdina laisvės idealus, telkia visus Lietuvos piliečius jausti vieningumą ir gerbti paveldėtą ryšį su praeitimi. Didingas tautos istorijos įvykis tapo tradicija.

**„Uždėjote karaliaus titulo karūną,
Ne man uždėjot, Lietuvai, su ja,
Nenuimta, lietuviai šimtmečiais tebūna“**, – rašė poetas Bernardas Brazdžionis.“ (*Vytautas Baskys „Mes ir karalius Mindaugas“*. Prieiga internetu: *aidas.lt*.)

Punsko lietuvių kultūros namų ansamblių veiklą remia Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Lietuvos valstybės dienos minėjimas Seinuose

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

„AUŠROS“ INF.

Liepos 6 dieną Seinų „Lietuvių namuose“ vyko Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dienos minėjimas. Šventės pradžioje sugiedotas Lietuvos himnas. Vėliau koncertavo Seinų „Lietuvių namų“ meno kolektyvai: kapela „Šalcinis“, suaugusiųjų ir jaunimo šokių ansambliai, vyrų ir mišrusis chorai, vokalinis ansamblis „Intro“. Nuotaikingų melodijų pagrojo muzikos mokytojai.

Po koncerto, kaip ir kiekvienais metais, renginio dalyviai su tautine atributika nuėjo prie lietuvių poeto ir Seinų vyskupo Antano Baranausko paminklo, kur sugiedojo Lietuvos himną bei padainavo kelias lietuvių liaudies dainas. Pasibaigus oficialiam minėjimui, „Lietuvių namų“ direktorė Onutė Nevulienė visus renginio dalyvius pakvietė į „Lietuvių namus“, kur jų laukė vaišių stalas.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Kodėl Mindaugo karūnavimo diena vadinama taip pat Lietuvos valstybės diena? Mindaugas buvo įžvalgus politikas ir sumanus

diplomatas. 1250 m. pabaigoje ar 1251 m. pradžioje jį ir jo artimuosius pakrikštijo Kulmo vyskupas. Šitaip iš Ordino buvo atimtas pretekstas pulti Lietuvą, turint tikslą ją pakrikštyti. 1253 m. įsteigta Lietuvos vyskupija, o vyskupu tapo Mindaugo nurodytas kandidatas. Tai buvo visų pirma juridinis aktas, kuris atvedė į **1253 m. liepos 6 d., kuomet Mindaugas karūnuotas Lietuvos karaliumi.**

Karūnavimas, atrodo, įvyko Vilniuje naujai pastatytoje katedroje. Tai buvęs didelis Mindaugo pasiekimas. Lietuva tapo pilnateise Europos valstybe ir atsivėrė pasauliui. Tai buvo ne tik tarptautinis Lietuvos pripažinimas, bet ir nuolatinių diplomatinių santykių su užsienio valstybėmis pradžia. Būtent dėl to Mindaugo vardas įamžintas kaimyninių šalių šaltiniuose, ir mums Mindaugas iškyla kaip pirmasis neabejotinas Lietuvos valdovas.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Liepos 6 d. „Tautiška giesmė“ giedama prie Antano Baranausko paminklo Seinuose

Petro Maksimavičiaus nuotr.

„Tautiška giesmė“ giedota ir Suvalkuose

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

„AUŠROS“ INF.

Liepos 6 d. 20 val. Lenkijos lietuvių draugijos Suvalkų skyriaus būstinėje miesto lietuviai, prisijungdami prie projekto „Tautiška giesmė aplink pasaulį“, sugiedojo Lietuvos himną. Kartu giedoti jie susibūrė jau keturioliktą kartą. Mat „Tautiškos giesmės aplink pasaulį“ idėja gimusi 2009-aisiais. Tuomet „Tūkstantmečio odisėja“ pakvietė viso pasaulio lietuvius vienu metu sugiedoti Tėvynės himną. O nuo 2019 m. liepos 6-oji tapusi taip pat Tautiškos giesmės diena.

Šių metų šūkis: „Solidarūs – mes stiprūs!“ Projekto feisbuko paskyroje (<https://www.facebook.com/tautiskagiesme/>) rašoma: „(...) tvirti ir stiprūs lietuviai yra todėl, kad moka susitelkti. Daug kartų esame įrodę, kad būdami skirtingi ir turėdami įvairias nuomones, svarbiausiais momentais mokame susitelkti vardan vieningo tikslo ir apginti tai, kas mums brangiausia. (...) Esame vienintelė tauta pasaulyje, kuri kiekvieną liepos 6-ąją susijungia vardan savo Tėvynės.“

Kosto Leončiko nuotr.

Pščelnike paminėtos S. Dariaus ir S. Girėno žūties metinės

LLD INF.

Šių metų liepos 9 dieną, taigi savaite anksčiau nei paprastai, Punska Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokinių ir mokytojų delegacija išvyko į Pščelniką paminėti 89-ąsias garsiųjų lakūnų Stepono Dariaus ir Stasio Girėno žūties metines. Į kelionę susiruošė vienuolika mokinių ir trys mokytojai. Į Myslibužo miestą kelias tolimas, važiuoti prireikė trylika valandų, bet nekaitino saulė ir nelijo žvarbus lietus, tad kelionė neprailgo.

Dar šeštadienį prie Myslibužo ežero vyko lietuviškas vakaras. Dalyvavo svečiai iš Kauno miesto, Kauno rajono, grojo ir dainavo Myslibužo ansamblis „Jašmin“ ir Marijampolės „Age“. Kadangi liepos devintosios vakarą pūtė šaltas vėjas ir lynojo, žiūrovų buvę ne tiek jau daug. Mums labai patiko ilgas lieptas į ežero salą, gražiai sutvarkytas paplūdimys ir jo aplinka.

Sekmadienį nuo pat ryto ruošėmės iškilmėms Pščelnike. Atsivežėme mokyklos vėliavą, taigi atstovavome savo mokyklai, todėl rūpėjo pasirodyti kuo geriausiai. Dalyvavome šventosiose mišiose. Jų metu Julija Vydraitė ir Eimantas Uzdila skaitė skaitinius. Prie vėliavos budėjo Adriana ir Klaudija Krakauskaitės bei Martynas Baliūnas (vėliau juos pakeitė Julija, Alina ir Aleksas). Pasibaigus mišioms įvairių delegacijų atstovai skaitė pranešimus apie Dariaus ir Girėno skrydį bei jo svarbą Lietuvai. Klausėmės Lietuvos Respublikos ambasadoriaus Eduardo

Borisovo, europarlamentarės Elžbietos Rafalskos (Elżbieta Rafalska), Vakarų Pamario vaivados ir jo pavaduotojo bei kitų svečių. Myslibužo meras pabrėžė, kad miško tylą ir Lietuvos didvyriams skirtas paminklas suburia čia žmones ne tik liepos mėnesį. Lankytojų gausu ištisus metus.

Po iškilmų prie paminklo buvo padėta daug gėlių ir vainikų. Mūsų mokyklos paruoštą puokštę nunėšė Rokšana Žilinskaitė ir Michalas Fejferis (Michał Fejfer).

Visiems iškilmų dalyviams buvo paruoštos vaišės. Sočiai ir skaniai pavalgę susiruošėm namo. Laukė mūsų dvylikos valandų kelionė Punskan...

Vytauto Landsbergio-Žemkalnio paminklą, skirtą Dariui ir Girėnui, bent kartą gyvenime pamatyti tikrai verta. Tai Lietuvos istorijos, kultūros ir mūsų tapatybės dalis.

Stepono Dariaus ir Stasio Girėno žūties vietoje Pščelnike esančio paminklo ir klėtėlės priežiūrą remia Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Dariaus ir Girėno transatlantinio skrydžio 89-ųjų metinių minėjimą rėmė Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Lietuvos istorijos ir literatūros pažinimas

S einų lietuvių „Žiburio“ mokykla šiais metais vykdė Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos finansuojamą projektą „Lietuvių tautos istorijos ir literatūros pažinimas“. Jį įgyvendindama surengė tris edukacines išvykas ketvirtos, šeštos, septintos ir aštuntos klasių mokiniams. Projekto tikslai: pažinti svarbias Lietuvos literatūrai ir istorijai vietas, asmenybes bei pagerbti jų atminimą, ugdyti vaikų pagarbą savo tautos istorijai. Kitos klasės, t. y. pirmokai, antrokai, trečiojai ir penktokai, kelias sugrįžusios po atostogų. Savo išpūdžiais dalijasi atskirų išvykų dalyviai.

KELIONĖ Į ŠIURPILĮ

Gegužės 20 dieną dalyvavome ekskursijoje į Šiurpilį. Lipome į piliakalnį, sužinojome daug įdomių dalykų apie čia gyvenusius jotvingius. Vėliau nuvažiavome į Turtulį.

Šios vietovės pavadinimas kilęs iš žodžio „turtuolis“, nes ten gyvenęs labai turtingas žmogus, kuris turėjo malūną. Čia buvo aukštos kalvos, kurios visiems labai patiko. Paskui patraukėme Punsko link. Čia pietums valgėme labai skanią picą.

Esame labai dėkingi auklėtojai Elenai Sidarytei už ekskursijos suorganizavimą ir mokytojai Nastutei Sidarienei už įdomius pasakojimus.

Evelina ir Karina

Prie Vinco Kudirkos kapo Kudirkos Naumiestyje

Irenos Gasparytės albumo

KUDIRKOS NAUMIESTYJE

Birželio 2 d. šeštų ir septintų klasių mokiniai išvykome Kudirkos Naumiesčio link. Pirmiausiai aplankėme trijų valstybių (Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos) sienų susikirtimo vietą Balčiuose. Po to pasukome į Lietuvą ir pasieniu važiavome toliau. Pro langus matėme Vištyčio ežerą. Atvykę į Kudirkos Naumiestį pirmiausiai aplankėme poeto, mūsų himno autoriaus kapą. Čia uždegėme žvakutę ir sugiedojome „Tautišką giesmę“. Vėliau nuvykome prie tilto, kadaise jungusio Lietuvą su Rytprūsija, kuriuo knygnešiai atnešdavo iš Mažosios Lietuvos „Aušros“, vėliau „Varpo“ egzempliorius. O šiandien prie to tilto budi pasieniečiai, kad niekas nekirstų čia sienos. Anapus

Ketvirtokai lankė Šiurpilio piliakalnį

Elenos Sidarytės nuotr.

sienos kadaise buvęs Širvintos miestas, o šiuo metu matosi plynas laukas. Antrojo pasaulinio karo metais miestas buvo visiškai subombarduotas. Niekas jo taip ir neatstatė.

Nusifotografavome prie Vincui Kudirkai skirto paminklo ir nuvykome į muziejų. Čia ne tik klausėmės vadovės pasakojimų apie šį poetą, jo gyvenimą, bet ir gavome įdomių užduočių. Grįždami Vilkaviškyje sustojome pietų. Namų parvykome kupini išpūdžių. Mus lydėjo mokytojos Janina Macukonienė, Birutė Stoskeiliūnienė, Irena Gasperavičiūtė.

Erika Labutyte

PARTIZANŲ KELIAIS

Birželio 3-iosios ankstų rytą išvykome į Suvalkus. Čia buvome susitarę aplankyti Suvalkų lietuvių vaikų darželį bei miesto kapines, kur palaidoti Lietuvos partizanai Jurgis Kriškčiūnas-Rimvydas ir Vytautas Prabulis-Žaibas bei mūsų krašto lietuviai.

Nuvažiavus į Suvalkus mus pasitiko lietuvių darželio direktorė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė. Ji pakvietė mus į vidų ir pristatė vaikučius. Direktorė papasakojo apie darželio veiklą bei parodė mums patalpas, kur vyksta ne tik užsiėmimai vaikučiams,

Punsko „Senosios klebonijos“ muziejuje

bet taip pat šokių repeticijos ir kitos veiklos. Susipažinome su dviem vaikučių grupėmis – „Žemynos“ ir „Gabijos“. Vaikai su mokytojomis padainavo mums dainelių. Mes, norėdami atsidėkoti už suteiktą galimybę aplankyti šią nuostabią vietą, įteikėme krepšelių saldinių ir atsiveikinome.

Paskui susitikome su ponja Terese Uzdilaite, kuri gyvena Suvalkuose ir sutiko mums papasakoti šio miesto istoriją. Visi kartu nuvykome į miesto

kapines. Čia išgirdome apie žuvusius partizanus bei kitus lietuvius, palaidotus Suvalkų kapinėse. Ponia Teresė papasakojo apie Suvalkų miestą, pristatė jo istoriją.

Vėliau važiavome į Šlynakiemį. Čia aplankėme partizanų žuvimo vietą. Mokytoja Nastutė Sidarienė papasakojo apie tą dieną, kurią partizanai žuvo.

Iš Šlynakiemio nuvykome į Punkską. Čia aplankėme „Senosios klebonijos“ muziejų. Papietavę „Užeigoje“ patraukėme į paskutinį mūsų kelionės tašką – Adolfo Ramanausko-Vanago tėviškę Bielėnuose. Daug apie šią vietą mums papasakojo mokytojos Irena Gasperavičiūtė ir Nastutė Sidarienė. Sužinojome nemažai įdomių dalykų apie Adolfą Ramanauską-Vanagą, jo gyvenimą ir šeimą.

Į mokyklą sugrįžome pavargę, bet pilni gerų išpūdžių. Niekada nepagalvojome, kad netoliese gali būti tokių nuostabių vietų su labai įdomia istorija.

Labai dėkojame Suvalkų lietuvių vaikų darželio direktorei Jolantai Malinauskaitei-Vektorienei, ponjai Teresei, mūsų auklėtojai Teresei Savickienei, mokytojoms Nastutei Sidarienei ir Irenai Gasperavičiūtei.

Elyza Gudaityte

Prie kun. Jurgio Dailidės kapo Suvalkuose

Labai geras vyras, tėvas, žmogus...

JANINA MACUKONIENĖ

Šių metų balandžio 9 dieną, likus savaitei iki Velykų, sulaukęs 66-erių, iškeliavo iš šio pasaulio Juozas Kuosa. Ši nelaimė pribloškė jo šeimą: žmoną Eliutę, sūnų Robertą, dukrą Editą, brolių Antaną, jų šeimas ir artimuosius, taip pat gerai jį pažinojusius draugus ir buvusius bendramokslus. Mūsų krašte šiuo metu Juozas gal ir nebuvo plačiau žinomas, nes tik baigęs Punsko licėjų 1975-aisiais iš gimtųjų Rimkežerių išvyko visam laikui: pirmiausia į Ostrolenką mokyti aukštesniojoje statybos mokykloje, vėliau į tolimą Chožuvo miestą dirbti. Tačiau bendraamžiai, ypač klasės draugai, spėjome jį pažinti kaip labai draugišką ir visuomeniniuose darbuose pasižymėjusį jaunuolį, taip pat mylintį savo kraštą ir nuolat į jį sugrįžtantį subrendusį žmogų, neabejingą tautinių vertybių puoselėjimui lietuvių.

Juozas buvo laidojamas Chožuve, kur praleido didžiąją savo gyvenimo dalį, sukūrė šeimą, įrengė jaukius namus, įkūrė verslą, kur jau su savo šeimomis įsikūrė abu vaikai. Į laidotuves, kaip liudija jose dalyvavę, susirinko labai daug norinčių jį pagerbti žmonių: bendradarbių, darbuotojų, gerų draugų. Per net trijų kunigų atnašaujamas iškilmingas gedulingas pamaldas klebonas, su kuriuo Juozas artimiau bendravo, pristatė velionį kaip labai garbingą, dorą ir vietinei bendruomenei daug nusipelnusį žmogų, dosnų aukotoją bažnyčios reikalams. Juozas pelnė pagarbą savo darbštumu, profesiniais gebėjimais,

sąžiningumu, globėjiška veikla, draugiškumu. Jo gimtojoje Seinų parapijos bažnyčioje laidojimo dieną taip pat aukotos gedulingos šv. Mišios už Juozą Kuosą, į kurias susirinko negalėję nuvykti į tolimą Sileziją giminaičiai, kaimynai, draugai ir bendraklasiai.

Pasimelsti už mirusį klasioką į Seinų bažnyčią atvyko būrelis 1975-ųjų Punsko licėjaus absolventų. Tai jau penktas išlydimas į amžinybę asmuo iš mūsų, 23 buvusių klasės draugų. 2018 m., mirus klasės šeimininkei Irenai S., per jos laidotuves nutarėme, kad reiktų kasmet, nelaukiant jubiliejų, organizuoti susitikimus, nes mirtis labai skuba išretinti mūsų gretas. Juozas buvo

vienas iš tų, kurie, nepaisydami didelio nuotolio, stengėsi visada dalyvauti Punsko licėjaus jubiliejuose ir klasės susitikimuose, nors pastaraisiais metais atvykti jam sutrukdė sveikata ir paskelbta pandemija. Apie kažkokias sveikatos problemas truputį buvome girdėję, bet Juozas buvo tikras galiūnas, niekad nepratęs skūstis, visada daugiau besirūpinantis kitais negu savimi. Kai kartais susiskambindavome, jis būtinai apie visus išsiklausinėdavo, džiaugdavosi kitų sėkme, nuoširdžiai susirūpindavo dėl kitus ištikusių nelaimių, o apie savo negalavimus prasitarėdavo nedaug. Nelabai norėdavo kalbėti ir apie savo profesinius ir asmeninius pasiekimus, nors tikrai

turėjo kuo pasigirti: gerai suorganizuota savo įmone, šeima ir dideliu pripažinimu svetur. Tenkindama žmonos prašymą, o gal ir jo paties norą, apie tuos pasiekimus daug nekalbėsiu. Kai šventėme 40-ąjį licėjaus baigimo jubiliejų, kuriame dalyvavo taip pat buvęs mokyklos direktorius Sigitas P. ir mūsų klasės auklėtojas Algis U., pastarasis, pakvietęs šokti Eliutę Kuosienę, paklausė: „O koks tau Juozas kaip vyras?“ Ši nedvejodama su pasididžiavimu atsakė: „Labai geras vyras, tėvas ir žmogus.“

Toks žmonos įvertinimas labai daug pasako apie Juozo vaidmenį šeimoje. Po jo mirties Elė prisipažino, kad su Juozu jautėsi didelė, o dabar ji maža, maža. Vyras buvo labai rūpestingas, darbštus, atsakingas, labai mylėjo savo šeimą, atlikdavo didžiąją dalį pareigų, stipriai glaudė mylimiausius žmones po savo

Juozas Kuosa

Juozas su balandžiais Šv. Petro aikštėje

sparnu, tačiau paliko jiems taip pat daug laisvės. Su žmona aptardavo kiekvieną svarbesnį sprendimą, susijusį tiek su šeimyniniu gyvenimu, tiek su darbu ar visuomenine veikla. Buvo religingas, ištikimas krikščioniškosioms vertybėms, rėmė bažnyčią materialiai ir su žmona keliaudavo po stebuklais pagarsėjusias vietas visoje Europoje. Tinkamai pasirūpino pačių artimiausių gerove, sūnui perdavė gerai suorganizuotą savo verslą. Labai rūpinosi taip pat jo įmonėje dirbančiais žmonėmis, negailėjo geresnio atlyginimo, suteikdavo pašalpą ištikus nelaimėi, jaudinosi, kai reikdavo kurį darbuotoją atleisti.

Juozas gimė 1956 metų kovo 16 dieną Antano ir Anelės (Masionytės) Kuosų šeimoje Rimkežeriuose. Augo su vyresne seserimi Aldona ir jaunesniu broliu Antanu, kuris pasiliko ūkininkauti tėviškėje. Lankė netoliese esančią Krasnavo pagrindinę mokyklą, kurios absolventai atsimens Juozuką kaip ramų, draugišką ir labai rimtą berniuką. Baigęs pagrindinę stojo į lietuvišką Punsko bendrojo lavinimo licėjų.

Čia ne tiek jau daug tuo metu atvykdavo mokinių iš Seinų valsčiaus, nes reikdavo įveikti nemažą nuotolį ir mokomosios kalbos barjerą. Nors Rimkežeriai tada buvo grynai lietuviškas kaimas, kaip ir kiti, esantys aplink Krasnavą, mokykloje dėstomoji buvusi lenkų kalba, o lietuvių mokyta tik norinčius kaip neprivalomo dalyko. Atvykusiems iš tokių mokyklų į lietuvišką licėjų buvo kiek sunkiau, tačiau klasėje nejutome, kad Juozas turi dėl to didesnių sunkumų.

Į mokyklą, kaip ir daugelis nuo Seinų, Vidugirių

pusės, Juozas važinėjo autobusu, tik žiemos šalčiams ar pūgoms atėjus pagyvendavo Punske nuomotame kambary. Licėjuje jis buvo labai rimtas, kartais matėsi, kad bendraamžiai su savo išdaištomis jam per vaikiški. Juozas taip pat buvęs gerokai aukštesnis už kitus ir galbūt atsakingesnis. Nors mokslo pirmūnas nebuvo, visada stengėsi pamokoms sąžiningai pasiruošti, nesuprantamus dalykus išsiaiškinti, tad problemų su mokslais neturėdavo. Ypač pasižymėjo kaip visuomenininkas, organizatorius. Jis dažniausiai tvarkė reikalus, kai reikėdavo kreiptis į mokytojus, organizuoti

Juozas su žmona Eliute

renginius, buvo tikras klasės šeimininkės Irenos pagalbininkas ir jos suolo draugas. Jei neklystu, jis veikė ir mokyklos savivaldoje. Visi puikiai atsimesna Juozą kaip Kaimo jaunimo sąjungos (ZMW) veikėją. Mūsų bendraamžis Petras G., su kuriuo Juozas iki mirties palaikė glaudžius ryšius, prisimena, kad jis Kaimo jaunimo sąjungos organizavimo reikalais atvykdavo ir į Punske tuomet veikusią žemės ūkio mokyklą.

Baigęs licėjų, Juozas įstojo į aukštesniąją statybos mokyklą Ostrolenkoje. Pasirinko praktišką ir perspektyvią kryptį. Dar jam besimokant paskutiniame kurse jau atvyko su darbo būsimiems absolventams pasiūla atstovai iš Silezijos. Juozas ta pasiūla ir pasinaudojo, nes žadamos buvo labai geros sąlygos. Iškart gavo trijų kambarių butą ir buvo įdarbintas statybos vedėju. Ilgainiui atėjus privatizacijos laikams, Juozas įkūrė savą statybos įmonę, kurią nuolat plėtė, dirbo ir rūpinosi ja iki mirties.

Juozas, be abejo, ilgėjosi savo krašto, gimtosios kalbos. Labai džiugu, kad jam pavyko sukurti lietuvišką šeimą. Su būsima žmona susipažino licėjaus laikais, bet juos suartino... Juozo mamos liga. Kai jis parvažiavo aplankyti Seinų ligoninėje besigydančią savo mamą, čia susitiko medicinos sesele dirbančią Eliutę Šidlauskaitę. Vėl atgijo senos pažintys, draugystė ir užsimezgė meilės romanai, kurio sėkmingas finalas buvo 1983 metų įvykusios vestuvės. Eliutė persikėlė gyventi pas vyrą, įsidarbino Chožuvo ligoninėje, vėliau perėjo dirbti į ambulatoriją Katovicuose. Šeima labai gražiai sutarė, susilaukė dviejų vaikų: vyresniojo Roberto ir jaunesnės dukros Editos. Eliutė ir Juozas buvo tikrai pavyzdingi sutuoktiniai, visur ir visada kartu, dėl visko pasitardavo, darniai auklėjo savo vaikus. O vaikai jau spėjo sukurti savo šeimas ir įsikurti savarankiškam gyvenimui

Juozas Kuosa antroje eilėje pirmas iš kairės 1975 m.

kituose namuose, tačiau tame pačiame mieste. Juozas sulaukė vieno anūko. Nors nesuspėjo sulaukti anūkėlės, giminė tęsiama. O darbo pareigas perėmė sūnus. Gaila, kad per mažai laiko liko užtarnautam poilsiui ir sugrįžimams į gimtąjį kraštą, į Seinuose prie ežero pasistatydintus namus vasarojimui.

Iš tiesų Juozas buvo labai draugiškas, atviras kitiems žmonėms. Su juo visada būdavo apie ką pakalbėti, nors progų bendrauti jam išvykus į kitą Lenkijos pakraštį buvę labai nedaug. Juozas liko ištikimas savo jaunystės draugams. Palaikė glaudžius ryšius su maždaug tuo pačiu metu išvykusiomis į Sileziją dviem mūsų klasės draugėmis: Danute D. ir Elvyra S. Jos taip pat išvyko ten ieškoti darbo su vyrais, ką tik susituokę savam krašte. Labai artimai Kuosai bendravo su Elvyros šeima. Juozas tapo Elvyros dukros krikštėviu. Kai 2000-aisiais mirė Danutė, jis pranešė apie tai bendraklasiams, dalyvavo laidotuvėse, mūsų vardu nunešė vainiką. Iki paskutinių metų, kaip teigia žmona, jie aplankydavo Danutės vyrą ir vaikus, užžiebavo

per Vėlines žvakelę ant jos kapo, nors ir negyveno arti. Juozas labai apgailėstavo, kad negali atvykti į Irenos S. laidotuves. Sugrįžo po poros savaitių, pats užsakė Seinuose šv. Mišias už ją ir pranešė klasiokams, kad atvyktume, kas galėsime. O Juozo laidotuvėse Chožuve mums atstovavo Elvyra. Ji mūsų klasės vardu padėjo vainiką ant Juozo kapo. Ilsėkis ramybėje, palikęs šioje žemėje tiek gerų darbų.

Sielvartaujanti žmona, kuri niekaip negali susitaikyti su didžiąja netektimi, lašelį paguodos suranda tik užrašė ant laidotuvių vainiko juostos: „Tegul Dievas dabar Tave laiko už rankos“. Tas užrašas, nors ir ne jos pačios tuo metu sugalvotas, labai simboliškas. Kaip pati prisipažįsta, jie labai dažnai laikydavosi už rankų, tad tie žodžiai skamba lyg koks ženklas iš anapus.

Tvirtybės ir paguodos didžiajam sielvarte Tau, Eliute, ir Juozo artimiausiems linki straipsnio autorė ir visi klasės draugai.

Valio! Atostogos!

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OŁÓW

Juozas: Labas! Kur tempi tą didžiulį lagaminą?

Zita: Į traukinių stotį. Važiuo-
siu prie jūros. Juk gerai darbininkei
priguli atostogos!

Juozas: Duok man. Kaip tik einu
į parduotuvę šalia stoties, tai padėsiu
nutempti. Tai, sakai, išsiruošei prie jū-
ros? O aš planuoju rugpjūčio mėnesį
su draugais vykti į Zakopanę. Man
labiau patinka kalnai. Mėgstu ak-
tyviai leisti laisvalaikį. Per atostogas
tiesiog *gulėti ant pliažo* negalėčiau.

Zita: Bet aš nesiruošiu vien gulė-
ti ir *degintis ant saulės*. Man patinka
vindsurfingas ir norėčiau pati paban-
dyti plaukti.

Rasa: Sveiki! Kur taip skubat su
tuo lagaminu?

Zita: Labas! Į stotį. Gavau dvi sa-
vaites atostogų, tai važiuoju ilsėtis
prie jūros.

Rasa: Pavydžiu... Aš vis dar dirbu.
Atostogausiu tik vasaros pabaigoje.
Lankysiu *Irliandiją*. Seniai norėjau
ten nuvykti.

Juozas: Puiku! Mano pažįstama
viešėjo šioje šaly ir susižavėjo nuos-
tabiu gamtovaizdžiu bei viduramžių
pilimis.

Zita: Aš irgi mielai vykčiau kur
nors į užsienį, jei nereiktų skristi
lėktuvu... Prieš dvejus metus vieną
vykendą praleidau Londone. Tuo-
met man pirmą kartą teko keliauti
lėktuvu. Tai buvo *hororas*, nors viskas

gerai baigėsi – gyva ir sveika išlipau
Londono oro uoste.

Rasa: Patikėk – antrą kartą skren-
dant jau bus mažiau baimės.

Juozas: Turi Londone pažįstamų?

Zita: Turiu, bet man lankantis jie
buvo išvykę atostogauti, taigi apsigy-
venau *hotelyje*.

Juozas: Tai daug *funtų* teko
išleisti...

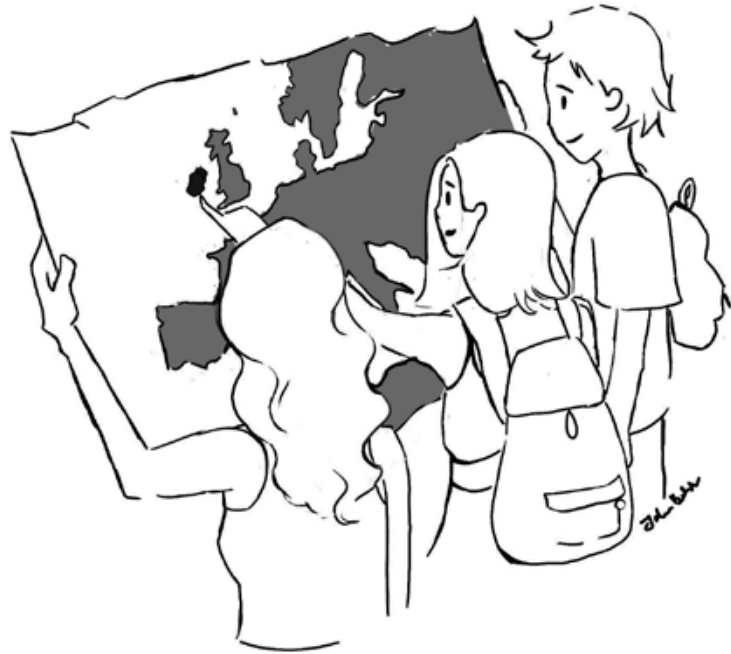
Zita: Tiesą sakant, *dasibaigė* visi
kelionei skirti pinigai. Bet išpūdžiai
neįkainojami. Mano nuomone, tikrai
verta aplankyti šį miestą.

Juozas: Gal kitais metais, nes šie-
met vykstame su draugais į kalnus.
Be to, mano *pašportas* nustojo galio-
jės.

Rasa: O aš svajoju dar aplankyti
Finliandiją – miškų ir ežerų kraštą.
Ir būtinai pasikaitinti pirtyje. *Gali-
mai* kitais metais pavyks šią svajonę
įgyvendinti...

Juozas: Tai belieka jums, mergi-
nos, palinkėti smagių šiamečių atos-
togų ir svajonių išsipildymo!

Rasa ir Zita: Nuširdžiai *dėka-
vojam!* Ir Tau linksmų nuotykių bei
gražių išpūdžių!

***

Veiksmažodis *prigulėti* nevartotinas reikšme „priklausyti, priderėti, pareiti“, pvz.: *Juk gerai darbininkei priguli (priklausu) atostogos! Tie pinigai jai priguli (priklausu, pridera). Tai priguli (priklausu, pareina) ne nuo mokytojo noro.*

Neretai tenka išgirsti dėl lenkų kalbos įtakos atsiradusius žodžių junginius *gulėti ant pliažo* ir *degintis ant saulės* (plg. lenk. *leżeć na plaży, opalać się na słońcu*). Vietoj prielinksnio *ant* su kilmininku čia reikėtų vartoti vietininką: *Per atostogas tiesiog gulėti ant pliažo (paplūdimyje, pliaže) negalėčiau. Bet aš nesiruošiu vien gulėti ir degintis ant saulės (saulėje).*

Dialoge įsivėlė keletas neteiktinų vartoti svetimybų. Štai tų svetimžodžių lietuviški atitikmenys: *vindsersingas* – sport. 1. *burlentė*; 2. *burlenčių sportas*; *vykendas* – *savaitgalis*;

hororas – 1. *siaubo (filmas, romanas)*; 2. *siaubas*; *hotelis* – *viešbutis*; *funtas* – *svaras*; *pašportas* – *užsienio pasas*.

Ne vienas mūsų netaisyklingai vadinoma dvi Europos šalis. Lietuviški šių valstybių pavadinimai: *Irlandija* – *Airija*, *Finlandija* – *Suomija*.

Žodyje *dasibaigė* esąs svetimas priešdėlis *da-*. Vietoj jo vartotinas *pa-*: *pasibaigė*. Kiti neteiktini žodžiai su šiuo svetimumu elementu ir galimi jų taisymai: *dabėgti* – *pribėgti, nubėgti (iki ko nors)*; *dadėti* – *pridėti, (dar) idėti*; *dadirbti* – *baigti dirbti, (dar) padirbti, išdirbti*; *damokėti* – *primokėti*; *dapilti* – *pripilti (iki viršaus), (dar) ipilti, pripildyti*; *dasiukti* – *pasiekti*; *darašyti* – *prirašyti*; *dasigauti* – *nusigauti (iki ko nors)*; *dasiprotėti* – *susiprotėti, susiprasti*.

O kaip vertinamasrieveiksmis *galimai*? Jis gyvajai kalbai nebūdingas.

Šis žodis pateisinamas sudėtinuose terminuose, kai dalelytė *galbūt* netinka, pvz., *galimai teršiamą teritoriją, galimai neteisėtos sąlygos gauti paramą* ir pan. Kur įmanoma,rieveiksmio *galimai* reikėtų vengti, pvz.: *Galimai (Galbūt) kitais metais pavyks šią svaionę įgyvendinti... Pateikti galimai neteisingi duomenys (Pateikti duomenys, kurie gali būti neteisingi, kurie galbūt neteisingi).*

Kodėl nevartotinas veiksmažodis *dėkavoti*? Jis sudarytas su svetimais priesaga (baigmeniu) *-avoti*. Todėl ne *Nuoširdžiai dėkavojam!*, o *Nuoširdžiai dėkojam!* Kiti pavyzdžiai: *bėdavoti* – *bėdoti, skųstis* (*Natalė bėdavoja (skundžiasi), kad turi labai daug darbo.*), *žiemaavoti* – *žiemoti* (*Kokie paukščiai žiemaavoja (žiemuoja) mūsų krašte?*), *meistraavoti* – *meistrauti* (*Ar ilgai Jonas meistraavoja (meistrauja) dirbtuvėje?*).

Laukų šventinimas Pristavonyse

Punsko parapijoje yra išlikusi laukų šventinimo tradicija. Mes, Pristavonių kaimo gyventojai, jau ne kartą dalyvavome šv. Mišiose prie senųjų kapinaičių atminimo paminklo. Tačiau šiais metais iškilmės buvo ypatingos. Mus maloniai nustebino mūsų kaimo seniūnas Algirdas Makauskas. Pasibaigus laukų šventinimui jis pasveikino visus susirinkusius ir perskaitė savo sukurtą eilėraštį.

Pristavonys, 2022-05-21

Pristavonys

*Čia, šitam kaimely, nuo senų laikų
Visada gyventa žmonių sumanių.
Buvo kapinaitės, kur vaikučius laidojo,
Dabar čia susirenkam, maldas aukojam.
Buvo čia malūnas, buvo karčema,
Čiurleno upelis sau kreiva vaga,
O ant to upelio buvo užtvara,
Kad suktų malūną ji vandens jėga.
O toje kūdroje daug buvo žuvų,
Gaudė jas karčmorius, kepė dėl visų.
Ne vienas ūkelis čia nudundėjo,
Ne vienas čia greitai ir praturtėjo.
Isteigė mokyklą keliuose namuos,
Kad galėtų mokyt jau savo vaikus.
Ėjo iš Sankūrų, Valinčių, Burokų,*

*Visada čia buvo pilna mokinių.
Stovėjo tūkstantmetis namas patogus.
Nebuvo nei maro, nebuvu nei karo.
Neliko tų gryčių, šiaudais apdengty,
Ištuštėjo kaimas, jau mažai vaikų.
Mūsų tūkstantmetė štai tuščia riogsojo,
Gabus valsčiaus šeimininkas
Svetainę kurt sugalvojo.
O mūsų šeimininkės negailėjo jėgų,
Pradėjo galvoti, kas būt įdomu.
Drąsiai pasiruošę dukart stojo
Konkurse išbandyt jėgas
Ir joms pavyko laimėti
Dvi pirmąsias vietas.
Taigi mūsų vyrai džiaugias žmonomis,
O seniūnas džiaugias visais žmonėmis.*

Seniūnas Algirdas Makauskas

Brangi Mamyte,

*Kol esame maži – esi mums visas pasaulis.
Kai užaugame, Tavo meilė ir rūpestis kasdien lydi
mūsų žingsnius ir linki sėkmės.
Tegul gražiausi pavasario žiedai papuoš Tavo
rankas,
o mūsų meilė ir dėkingumas sušildys širdį.*

65-ojo gimtadienio proga
Danutę Aleksienę iš Žvikelių
nuoširdžiai sveikina bei stiprios sveikatos,
džiaugsmo širdyje
ir tik juoko ašarų linki

Visad mylinti šeima – vaikai su šeimomis

SVEIKINAME NAUJĄ VALDYBĄ IR LINKIME SĖKMINGO DARBO!

Pasaulio lietuvių bendruomenės
XVII Seimas liepos 20 d.
PLB pirmininke išrinko Dalią Henke.

Išrinkta ir nauja valdyba:
PLB vicepirmininkas Laurynas Misevičius
(Sporto komisijos pirmininkas), Aurelija
Orlova (PLB viešieji ryšiai), Irma Petraitytė-
Lukšienė (visuomeninių ir specialių projektų
reikalai), Ernesta Kazlauskaitė-Tsakona (fi-
nansų ir lėšų telkimo sritis), Alvija Černiaus-
kaitė (švietimas), Jūratė Caspersen (kultūra),
Aušra Andriuškaitė (PLB plėtra ir tvarumas),
Laurynas Gerikas (ekonominis bendra-
darbiavimas), Rimvydas Rubavičius (PLJS
valdybos pirmininkas).

PADĖKA NAVINYKŲ KAIMO SENIŪNUI

Kai geri darbai aplinkui, širdies šviesa visus paliečia...

Nuoširdžiai dėkojame Navinykų seniūnui Dariui Baguckui ir jo žmonai Irenai bei visiems, prisidėjusiems darbais tvarkant kaimo kapinaites ir jų aplinką. Ačiū už visų mūsų subūrimą bendroms maldoms š. m. birželio 25 d. Ačiū už pasibuvimą kartu prie vaišių stalo.

Alicijos Krakauskienės nuotr.

PUNSKO DIENOS ŽOLINĖS

2022

RUGPJŪČIO 13 d. (šeštadienis)

- 17:00 – Dalios Valinčiūtės meno darbų parodos atidarymas Punsko parapijos salėje, Mickevičiaus g.
(paroda taip pat veiks Žolinių metu, t.y. rugpjūčio 14 d. nuo 10 iki 15 val., rugpjūčio 15 d. nuo 9 iki 16 val.);
19:00 – „Jotvos aidų“ koncertas (vad. A. Uzdila) Punsko lietuvių kultūros namuose.

RUGPJŪČIO 14 d. (sekmadienis)

- 8:00 – šv. Mišios lietuvių kalba;
9:00 – XXXVIII tautodailės mugės atidarymas Punsko bažnyčios aikštėje;
10:00 – šv. Mišios lenkų kalba;
12:15 – šv. Mišios lietuvių kalba.
Po pamaldų Varšuvos politechnikos akademinio choro koncertas (vad. Darius Zimnickas);
14.30 – išvažiavimas bričkomis nuo bažnyčios aikštės į Šilainę;
15:00 – „Duonos, medaus ir pieno šventė“ Šilainėje. Programoje: mūsų krašto patiekalų ruošimas ir ragavimas bei liaudiška muzika;
19:00 – kapelos „Klumpė“ ir šokių grupės „Vyčiai“ koncertas „Tamošius Bekepuris“ Punsko LKN;
20:30 – grupės „Etiudas“ koncertas Šilainėje.

RUGPJŪČIO 15 d. (pirmadienis)

- 8:00 – šv. Mišios lietuvių kalba;
9:00 – XXXVIII tautodailės mugė Punsko bažnyčios aikštėje;
Mugės metu taip pat veiks Dekoratyvinių balandžių ir naminių paukščių paroda iš Lietuvos (Palanga-Klaipėda-Šiauliai) – nuo 9 val. iki 14 val.
9:30 – šv. Mišios lenkų kalba ir iškilminga procesija;
11:00 – Punsko parapijos choro giedamas Rožinis;
11:30 – eisena su Derlinių vainikais nuo Punsko savivaldybės iki bažnyčios;
12:00 – Derlinių vainikų pašventinimas prie bažnyčios;
12:15 – šv. Mišios lietuvių kalba ir iškilminga procesija;
13.30 – sportinių balandžių paleidimas į dangų prie bažnyčios aikštės;
13.45 – motociklų paradas gatvėmis, pradedant nuo Punsko savivaldybės;
14:00 – XVI tarptautinis folkloro festivalis „Sūduvos metai“ prie Punsko bažnyčios.

PUNSKO PARAPIJAI
425

Koncertai prie Punios ežero Punske:

- 18:00 – tradicinė kapela „Smiltelė“ iš Alytaus, (vad. Onutė Tenenienė);
Šeštokų kultūros namų kaimo kapela „Griežlė“ (vad. Vitas Trampas);
Gargždų kultūros centro Dauparų skyriaus kaimo kapela „6 bačkos“ (vad. Ramūnas Čaras);
20:00 – grupės „Nešpetni bernai“ koncertas;
21:00 – grupės „Bernužėliai“ koncertas;
22:00 – grupės „Žemaitukai“ koncertas.

PO KONCERTŲ ŠOKIAI

RĖMĖJAI:

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŠSienio REIKALŲ
MINISTERIJA

Punska valsčiaus
savivaldybė

*Renginys bus
fotografuojamas ir
filmuojamas

Mokslininkas išmokė robotą Ažuolą kalbėti lietuviškai

Kalbos vaidmuo pasaulyje pasikeitė ir eksponentiškai stiprėja. Prasidėjo kalbos technologijų bumas, susietas su dirbtinio intelekto kūrimu ir dirbtinio intelekto praktinėmis aplikacijomis, jų integracija į duomenų analitiką ir valdymą, su kibersaugumu ir informacijos karais, šiuolaikinių kompetencijų įgijimu visose srityse nuo madų iki inovacijų vadybos, su 4.0 daiktų internetu, gi-liuoju mokymusi, neurotinklais ir kt.

Su įskaitmeninta aplinka vis daugiau bendraujame balsu. Ar norime lietuvių kalbos šioje terpėje? Nepasirošus teks bendrauti anglų kalba, todėl ypatingas strateginis dėmesys turi būti skirtas šnekos technologijoms. Išmokyti daiktus suprasti kalbą ir kalbėti – uždavinys, kurį sprendžia visas pasaulis.

Kaip sekasi Lietuvoje kurti kalbantį robotą Ažuolą, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos laidoje „Kalbos klubas“ prof. dr. Jolanta Zabarskaitė klausinėjo roboto mokytoją, Vilniaus universiteto Dirbtinio intelekto laboratorijos mokslininką Liną Aidoką.

Jolanta Zabarskaitė: Kodėl būtent šnekos technologijos tokios svarbios bet kurios kalbos ateičiai? Kaip mes skirstome šnekos technologijas?

Linas Aidokas: Greitas atsakymas labai paprastas: todėl, kad šneka informaciją perteikiame žymiai greičiau nei raštu. Galima ginčytis – yra kraštutinumų: kai kas klaviatūrą gali baksnoti greičiau, nei kitas žmogus šneka. Bet paprastai

žmonės informaciją perteikia nepalyginamai greičiau šneka. Be to, tai labai patogiu: nereikia papildomos technikos – klaviatūros, liečiamojo ekrano. Turint kalbos technologijas, pakanka tik garso.

Kiekviena kalba turi savo požymius, subtilumus. Japonų kalboje yra tik 47 garsai, o lietuvių kalboje jų – šimtai; o kur dar kirčiai – tų skirtingų kombinacijų tarp raidžių, dvigarsių galime turėti labai daug. Kas japonų kalboje programavimo požiūriu gali būti labai paprasta, lietuvių kalboje tikrai nebus.

J. Z.: Bet mes kalbame apie tai, kad kompiuteris plačiau prasme atpažintų kalbą, ir einame į aukštesnį lygį – kad jis mums ir deramai atsakytų. Kaip Tau atrodo, kodėl tai ateitis?

L. A.: Žmonėms labiau patinka kalbėti, bendrauti. Bendravimas, kai sumaigome ką nors kompiuteryje, veikia į vieną pusę, kaip vadinama moksliniuose straipsniuose – veikia tardytojo principu: uždavėte klausimą, subaksnajote frazę ir robotas atlieka, kas jam buvo liepta. Tai žmones demotyvuoja – nepriverčia bendrauti su tais daiktais, nėra motyvacijos.

O kad žmogus norėtų bendrauti su robotu, su dirbtiniu intelektu, šis privalo ne tik suprasti, bet ir atsakyti. Be to, turi turėti ir savo ketinimus. Įrodyta, kad jei kompiuteris su jumis sutinka 100 proc., bus blogai – labai greitai toks robotas ar kompiuteris atsibos. Blogai, jei ir su viskuo nesutinka.

J. Z.: Tam, kad išmokytumėm daiktą kalbėti, pirmiausia turime išmokyti suprasti kalbą. Sakei, kad lietuvių kalbos atveju tai labai sudėtinga, bet mūsų daiktai jau moka atpažinti lietuvių kalbą. Toliau turi ją suprasti ir atsakyti. Kokios čia technologijos?

L. A.: Kalbant labai bendrai – kalbos technologijos, tokios kaip filologija ir informacinės technologijos, nes atsiranda semantinė informacija: koks balso tonas, ar žmogus piktas, ar liūdnas. Emocinė informacija labai svarbi. Gali būti pajuokavimai, dviprasmybės, kas nors pasakyta tarp eilučių – tai labai sudėtinga pažinti, suprasti ir interpretuoti. Taip pat dažnai pokalbio metu kas nors būna pasakyta anksčiau – iš viso konteksto reikia prisiminti, kad buvo kalbama, tarkime, apie keliones.

J. Z.: Kaip čia veikia dirbtinis intelektas? Kokio lygio Ažuolo intelektas?

L. A.: Jį visiškai kalbėti ir atpažinti lietuvių kalbą išmokėme per dvejus metus. Sunkiausia buvo priversti suprasti pirmus lietuviškus žodžius. Tam reikėjo sėdėti ne man vienam – keliems komandos nariams. Vos ne metų reikėjo nuversti didžiulius kalnus: kaip padaryti, kad Ažuolas galų gale klausytųsi lietuvių kalbos.

J. Z.: O ar jis moka atpažinti emocijas?

L. A.: Emocijas iš veido jis geba atpažinti, bet iš balso – ne. Tai būtų mūsų testinumas, ką norėtume padaryti. Taip pat norėtume, kad robotas kalbėtų su emocija.

Buvo paimtas didžiulis kiekis lietuvių kalbos įrašų, jie visi transkribuoti – prie jų visų yra įrašas ir tekstas. Viską kišame į juodą dėžę – vadiname ją dirbtiniu intelektu: neuroninis tinklas pats save apmoko, kas yra „labas“, kas – „viso gero“. Mes mokome savaitę – per tą laiką jis apsimoko porą valandų įrašų. Po to imame dėžutę, įdedame robotui į galvą ir žiūrime, ar jis gerai išmoko lietuvių kalbą. Darėme 7–8 dėžutes, kol gavome patenkinusį rezultatą.

J. Z.: Kokios pagrindinės problemos kyla Ažuolą mokant lietuvių kalbos?

L. A.: Kad ir kaip juokingai skambėtų, pradžioje buvo didžiulė problema gauti kokybiškų įrašų. Atrodo, tiek daug laidų, bet su įrašais būna arba netvarka, arba jie blogai laikomi, arba problemiška gauti. Patys įrašinėjome, kiek galėjome, bet mes milijonų valandų neprirašysime. Po to įrašus reikia apdoroti – tam reikia labai daug resursų ir laiko. Tai, ką paduodame į juodą dėžutę dirbtiniam intelektui, viskas turi būti sugrupuota, neturi būti likę nė vienos klaidelės, jokių bumbtelėjimų, jokių įkvėpimų ir iškvėpimų, fone skraidančių lėktuvų, nes robotas galvos, kad tai kalba.

J. Z.: Kur sėmėsi informacijos, įkvėpimo, dirbdamas su robotu? Kas buvo Tavo mokytojai?

L. A.: Mokytojai – „Liepa 2“ komandos nariai. Važiavau ir į Japoniją. Ten yra didelė rimta laboratorija – vien robotikos skyriuje dirba apie 300 žmonių. Būtent

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punkskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107
emiskar@op.pl

ten kuriami nuo žmonių visiškai neatskiriami robotai. Jie sukurti taip, kad žmonės norėtų ir galėtų su jais šnekėti. Ten yra tikrų dirbtinio intelekto užuomazgų.

Japonų klausiau, iš kur jie gauna duomenis. Pasirodo, pas juos labai populiarus tviteris: atsisiuntė duomenų bazę ir naudojantis 3 mln. temų sugebėjo apmokyti robotą kalbėti bet kokia tema. Pusę valandos galima kalbėti su robotu kaip su žmogumi – tai nuotykis. Bet japonų kalba.

J. Z.: Kam reikia tokių kalbančių robotų?

L. A.: Verslui. Japonijoje verslas labai bendrauja su mokslu: verslas remia, o mokslininkai bando mokslą pritaikyti verslui. Tarkime, Japonijoje atidaryti 47 viešbučiai, kur žmonės aptarnauja vien robotai. Pernai atidarė pirmąjį prekybos centrą, kur daugiau kaip pusė darbuotojų – robotai. Žmonės mokomi robotus prižiūrėti, tvarkyti, reaguoti į situacijas, kai atsitinka kas neįprasto.

J. Z.: Ar toks humanoidinių robotų vėjus tik Japonijoje?

L. A.: Labiausiai Japonijoje, tačiau vienas profesorius Danijoje bendradarbiauja su japonais – jo robotas antrininkas pirmakursiams skaito paskaitas: pusę paskaitos robotas, kitą pusę baigia profesorius. Ir kitos šalys Europoje bando vytis. Bet tai labai brangu: japonų atveju daug ko nedarantis robotas kainuoja nuo 200 tūkst. eurų. Juolab kad jie genda.

J. Z.: Kaip Tau atrodo, ar Lietuvoje bus humanoidiniai robotai?

L. A.: Manau, kad tikrai ateis. Europoje kuo toliau, tuo labiau robotai keičia žmones. Kad ir Latvijoje, Estijoje yra tokie, kurie persiūčia krovinius. Latvijoje darosi populiaru su robotais rašyti baigiamuosius darbus, greitojo maisto restoranuose „McDonald's“ maistą atveža robotas.

Aš pats bandau dabar tuo užsiimti – niekas mums technologijos neduoda ir bendradarbiauti be pinigų taip pat nenori. Todėl savarankiškai bandome institute išspausdinti žmogaus dydžio robotą, jį gražiai apvilkti, kad pirmieji turėtume bent užuomazgas tikro roboto, kuris atrodytų kaip lietuvis ir kalbėtų lietuvių kalba.